

Stefan Jackowski, dziekan Wydziału MIM UW
Janina Mincer-Daszkiewicz, prodziekan Wydziału MIM UW

Elektroniczna immatrykulacja

Od kilku lat tysiące kandydatów na studia w UW zgłasza się przez Internet. Po utworzeniu własnego konta w systemie o nazwie *Internetowa Rejestracja Kandydatów (IRK)* wybierają interesujące ich kierunki studiów, a po przelaniu opłaty otrzymują na tym koncie informacje o miejscu i terminie egzaminów. Także tysiące studentów korzysta z komputerowego *Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów (USOS)*, np. do rejestrowania się na lektoraty, egzaminy z języków obcych i zajęcia wychowania fizycznego, a na niektórych wydziałach także na pewne przedmioty. Dziekanaty mogą dokumentować w USOS cały przebieg studiów. Jednak między elektronicznymi narzędziami – IRK i USOS – piętrzy się dotąd góra zapisywanego ręcznie papieru.

Immatrykulacja

Kandydat zakwalifikowany na studia staje się studentem poprzez tzw. immatrykulację, która kiedyś była uroczystością podobną do promocji, czyli wręczenia dyplomu. Obecnie immatrykulacja jest przede wszystkim czynnością administracyjną, z którą jednak wiąże się nadanie zakwalifikowanemu na studia kandydatowi całkiem wymiernych uprawnień studenta. Na UW immatrykulacji jak dotąd dokonuje się przy pomocy technologii z epok poprzedzających utworzenie Uniwersytetu. Dane przyjmowanych co roku na studia dzienne około 5000 osób wpisuje się ręcznie w Biurze Spraw Studenckich do *Albumu Studentów*. W kartkowym katalogu zawierającym dziesiątki tysięcy fiszek sprawdza się, czy kandydat nie jest już przypadkiem studentem UW. Immatrykulacja rocznika z trudem kończy się przed następną rekrutacją.

Na wpisywanie studentów studiów wieczorowych i zaocznych nie starcza już siły i czasu – wbrew rozporządzeniu MENiS są oni dotąd rejestrowani jedynie w dziekanatach, co było wytykane przez zespoły oceniające Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Ręczna procedura immatrykulacji jest nie tylko czaso- i pracochłonna, ale także ogromnie niewygodna dla dziekanatów, biur administracji centralnej, czy BUW, które nie mogą w odpowiednim terminie otrzymać kompletnych danych o przyjętych studentach. Niezależnie od papierowej immatrykulacji dane studentów trzeba wprowadzić do USOS, co jest wykonywane w poszczególnych jednostkach rozmaitymi metodami *ad hoc*.

Czy można inaczej?

Pomysł na zmodernizowanie i usprawnienie czynności immatrykulacyjnych wyszedł z Wydziału MIM, który w porozumieniu z Biurem Spraw Studenckich i Działem Aplikacji Komputerowych opracował organizacyjne podstawy *elektronicznej immatrykulacji* oraz przygotował wspomagające ją oprogramowanie. U podstaw koncepcji e-immatrykulacji legło kilka spostrzeżeń:

- o wiele prościej archiwizuje się, przeszukuje i przetwarza dane dostępne w postaci elektronicznej. Obowiązujące przepisy nie pozwalają jeszcze na zastąpienie Albumu

Studentów jego elektronicznym odpowiednikiem, ale na razie można przynajmniej doprowadzić do sytuacji, gdy nośnik elektroniczny stanie się podstawowym źródłem danych, z którego będą generowane różne raporty na papierze;

- trudno oczekiwać, że w gorącym (i urlopowym) okresie letnim jednostki dydaktyczne zajęte rekrutacją, kwalifikacją na studia i rozliczaniem mijającego roku akademickiego znajdą jeszcze czas na masowe wprowadzanie do komputera danych o nowo przyjętych studentach;
- źródłem wiarygodnych danych jest kandydat, on również jest żywotnie zainteresowany tym, żeby dane niezbędne do immatrykulacji na czas znalazły się w komputerze.

Jeśli więc chcemy osiągnąć podstawowy cel jakim jest wejście w nowy rok akademicki z kompletem danych o nowych studentach w USOS, skąd staną się one dostępne dla wszystkich uprawnionych jednostek UW, to niech pracę wprowadzenia swoich danych wykonają sami kandydaci. Gdyby jednak mieli wpisywać się ręcznie do Albumu Studentów w BSS, to musieliby wiele dni stać w kolejce sięgającą od Pałacu Kazimierzowskiego po Pałac Prezydencki. Dzięki połączonym w sieć komputerom mogą to zrobić w kilkanaście minut z niemal dowolnego miejsca na Ziemi.

Jak zatem będzie przebiegać immatrykulacja studentów w roku 2004? Prześledźmy drogę kandydata od zgłoszenia się na Uniwersytet po formalne przyjęcie w poczet studentów.

Rejestracja na studia

Obecnie kandydaci na studia zgłaszają się trzema drogami. Olbrzymia większość jednostek korzysta z *Uczelnianej Rejestracji Kandydatów* (URK), zatem aplikujący do nich kandydaci zapisują się poprzez Internet we wspomnianym systemie IRK lub wypełniając w Audytorium Maximum papierowy formularz, wczytywany następnie do komputera przez skaner (tzw. *Stacjonarna Rejestracja Kandydatów*, SRK).

Osoba rejestrująca się elektronicznie sama zakłada konto i podaje szerszy zakres danych niż wypełniająca formularz papierowy, na którym z konieczności mieści się tylko minimum danych niezbędnych do identyfikacji osoby i studiów, na które się wybiera. Rejestracja stacjonarna (papierowa) jest oczywiście mniej wygodna od internetowej, za pomocą której wszystkie czynności (łącznie z opłatą) można dokonać nie wstając od podłączonego do sieci komputera, choćby w Rio de Janeiro. Osobiście trzeba się pojawić dopiero na egzaminie.

Novum tegorocznej rejestracji polegało na tym, że także kandydatowi rejestrującemu się stacjonarnie automatycznie zakładano konto w systemie IRK, a hasło do niego przekazywano na wydruku wraz z informacjami o egzaminie, przed wyjściem z Audytorium Maximum. Zatem kandydat, który skorzystał z SRK po zakończeniu rejestracji ma te same możliwości korzystania z IRK, co kandydat bezpośrednio rejestrujący się przez IRK.

Pojedyncze jednostki wciąż same przyjmują zgłoszenia od kandydatów. Nie będziemy przytaczać gorzkich komentarzy przesyłanych elektronicznie przez zamiejscowych kandydatów aplikujących na kilka kierunków, z których jeden nie zdecydował się na wejście do URK i wymaga osobistego stawiennictwa z papierami w garści. Jest to jednak ostatni rok tych niewygód, gdyż w związku z rekrutacją w 2005 r. na podstawie wyników "nowej matury" i centralnych egzaminów uniwersyteckich Senat postanowił, że na wszystkie studia będzie można zgłaszać się poprzez URK. W tym roku jeszcze kandydat rejestrujący się na studia wyłącznie w jednostce nie korzystającej z URK na etapie rejestracji może nie zaglądać do Internetu, ale gdy zostanie pomyślnie zakwalifikowany na studia będzie musiał, tak jak inni, skorzystać z komputera, chyba że rekrutująca go jednostka wprowadzi za niego dane.

Droga na uczelnię prowadzi przez IRK

Po otrzymaniu wiadomości o zakwalifikowaniu na studia, kandydat będzie zobowiązany w określonym czasie odwiedzić IRK. W odróżnieniu od zeszłych lat, kiedy to zaraz po zakończeniu centralnej rejestracji kandydatów system IRK był blokowany do modyfikacji i dostępny jedynie w trybie do odczytu, teraz IRK będzie dostępny w trybie dopuszczającym modyfikowanie danych osobowych kandydata.

Jeśli kandydat rejestrował się przez Internet, to pozostanie mu sprawdzenie i ewentualne uzupełnienie danych, jeśli wcześniej nie wypełnił wszystkich pól. Jeśli rejestrował się przy użyciu papierowego formularza, to na pewno musi uzupełnić dane, bowiem ze względu na oszczędność papieru na formularzu wymagamy tylko danych absolutnie niezbędnych do rekrutacji. Zrobi to korzystając z konta automatycznie utworzonego podczas rejestracji. Kandydat, który nie był objęty URK musi najpierw utworzyć dla siebie konto. System IRK będzie w tym czasie dopuszczał tworzenie nowych kont, ale bez możliwości wskazywania kierunków czy wnoszenia opłat, będzie zatem działał w okrojonym zakresie.

Po zatwierdzeniu danych w IRK kandydat może wydrukować wypełnione podanie o przyjęcie na studia w UW, z którym już osobiście, zabierając wymagane załączniki, uda się do dziekanatu jednostki prowadzącej wybrany kierunek.

Każdy kandydat będzie identyfikowany w sposób całkowicie jednoznaczny poprzez swój numer PESEL. Obcokrajowcom nie posiadającym numeru PESEL system również przydzieli unikatowy identyfikator, tzw. *sztuczny PESEL*. Hasło, które kandydat sam sobie wybierze będzie mu w przyszłości służyło w systemie USOS, a także być może innych systemach uniwersyteckich.

Z IRK do USOS, czyli elektroniczna immatrykulacja

Procedura składania dokumentów przez kandydatów zakwalifikowanych na studia będzie dwustopniowa. Pierwszy etap kończy się wprowadzeniem danych w systemie IRK i wydrukowaniem podania o przyjęcie na studia. Drugi etap – tradycyjny – polega na dostarczeniu kompletu dokumentów do rekrutującej kandydata jednostki. W gorącym okresie przyjmowania dokumentów pracownik dziekanatu sprawdzi, czy kandydat dołączył do podania wymagane załączniki, w tym kluczowy w dalszym procesie dokument potwierdzający numer PESEL (sztuczny PESEL). Pozostałe czynności będzie trzeba zapewne odłożyć na spokojniejsze letnie miesiące.

Gdy fala kandydatów opadnie, pracownik dziekanatu wprowadzi do USOS PESEL immatrykulowanej osoby i automatycznie wciągnie dane kandydata z IRK do USOS. Następnie porówna te dane z przedstawionymi dokumentami papierowymi i nada automatycznie kandydatowi numer albumu (według ciągłej numeracji w skali całej Uczelni) oraz przypisze go do określonego programu studiów. Dokona tym samym wstępnej, elektronicznej immatrykulacji, którą później zatwierdzi BSS. USOS natychmiast wyłapie wszystkie sytuacje nietypowe, np. kandydatów będących studentami rozpoczynających drugi kierunek, a zatem już wpisanych do USOS i posiadających numer albumu UW studiów dziennych, zdublowane numery indeksów, niepoprawne kody pocztowe.

Zgodnie z ministerialnymi przepisami dziekanat założy *Teczkę studenta*, wkładając do niej wymagane dokumenty i prześle teczkę do Biura Spraw Studenckich w celu dokonania formalnej immatrykulacji.

Pracownik BSS porówna dane już umieszczone w USOS z zawartością teczki, przyłoży na podaniu o przyjęcie na studia pieczęć ***Immatrykulowana/-y*** i odeśle ją do jednostki

prowadzącej studia. Od momentu immatrykulacji podstawowe dane osobowe studenta będą mogły być zmieniane w USOS tylko przez uprawnionego pracownika BSS.

Kolejny rocznik Albumu Studentów w wersji papierowej, nadal wymagany przez obowiązujące przepisy, zostanie wydrukowany z USOS po zakończeniu obsługi wszystkich teczek. Mamy nadzieję, że nie odbędzie się to później niż do końca listopada.

Kto na tym skorzysta?

Dzięki elektronicznej immatrykulacji w chwili rozpoczęcia roku akademickiego dane wszystkich nowo przyjętych studentów będą dostępne w USOS, w postaci elektronicznej. Ciężka praca związana z wprowadzeniem do systemu danych dla całego nowego rocznika będzie rozproszona pomiędzy wielu wykonawców – zrobią to sami kandydaci. Elektroniczna immatrykulacja da wiele natychmiastowych korzyści:

- Będzie mniej pomyłek we wprowadzonych danych. Podający dane kandydat zna je najlepiej, a będą one także dwukrotnie sprawdzane, w dziekanacie i BSS.
- Jednostki dydaktyczne nie będą musiały same wprowadzać danych studentów do USOS, generować kont do rejestracji na zajęcia ani przekazywać haseł do tych kont między studentów – tak jak czyniły to w mijającym roku. Nie będzie konieczności wysyłania zestawień studentów do różnych jednostek UW, bo będą one mogły same pobrać potrzebne dane z USOS. Natomiast od pierwszego dnia studiów dziekanaty będą mogły gromadzić w USOS informacje o postępach studenta w nauce i sporządzać niezbędne zestawienia. Dane studenta będą aktualizowane na bieżąco, od momentu immatrykulacji do odnotowania faktu uzyskania przez niego dyplomu ukończenia studiów.
- Nowo przyjęci studenci jeszcze przed rozpoczęciem roku akademickiego mogą otrzymać konto niezbędne do rejestracji na lektoraty i zajęcia wychowania fizycznego, własną skrzynkę pocztową i możliwość korzystania z poczty elektronicznej. Mogą otrzymać żetony uprawniające do bezpłatnego korzystania z lektoratów języków obcych i zajęć wychowania fizycznego. Bez kolejki odbiorą w BUW kartę biblioteczną.
- Pracownicy BSS odpowiedzialni za prowadzenie Albumu Studentów nie będą musieli wypełniać go ręcznie, lecz wydrukują go z USOS. Zamiast mozolnie ręcznie wypełniać Album, będą mogli skupić się na dbaniu o kompletność danych i ich aktualizowaniu. UW uzyska Album Studentów, obejmujący studentów wszystkich systemów i rodzajów studiów. BSS będzie mógł samodzielnie generować wiele sprawozdań, bez potrzeby żądania ich od poszczególnych jednostkach. Na przykład nareszcie dowiemy się ile “dusz” studiuje na UW, a nie tylko ile mamy “studento-kierunków”.

Inne korzyści wynikające z elektronicznej immatrykulacji (a więc technicznie z umieszczeniem i zatwierdzeniem danych studenta w systemie USOS) są związane z funkcjami USOS. Opisaliśmy je obszernie w tekście [Uniwersytecki System Obsługi Studiów z perspektywy użytkowników](#), przygotowanym na konferencję “Informatyzacja obsługi studentów w uczelniach” (która odbyła się na Wydziale MIM w listopadzie 2003 r.), a następnie opublikowanym w “Forum Akademickim”. Tekst jest także dostępny w Internecie pod adresem <http://usos.mimuw.edu.pl/2003-11-27/USOS-persp.pdf>.

Album zmodernizowany, teraz czas na przepisy

Album Studentów jest jednym z elementów dokumentacji studiów, sposób prowadzenia której jest szczegółowo opisany w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej. Chociaż

obowiązujący akt został wydany w 2000 roku, to istotne rozwiązania pochodzą z okresu zanim skonstruowano pierwszy komputer. Rozporządzenie określa dokumenty, które powinny powstawać od immatrykulacji po opuszczenie przez studenta uczelni, miejsce i sposób ich przechowywania, wzory formularzy, indeksu itp. Oczywiście nie przewiduje się w nim żadnych możliwości elektronicznego przechowywania i przetwarzania danych. Rozporządzenie to stanowi istotną przeszkodę w modernizacji prowadzenia dokumentacji studiów i powinno być jak najszybciej zmienione. Niektóre innowacyjne uczelnie starają się wprowadzać nowe rozwiązania, stosując elastyczną interpretację rozporządzenia. Na przykład na SGH zrezygnowano z wymagania indeksu jako obowiązkowego elementu dokumentacji studiów – oceny są uznawane jedynie na podstawie protokołów, a indeks stanowi coś w rodzaju kwitariusza dla studenta. Wydział MIM UW wdroży taką zasadę na zakończenie mijającego roku akademickiego; już przed kilkoma laty zdjęliśmy z egzaminatorów i studentów obowiązek wypełniania kart egzaminacyjnych. Wymagane rozporządzeniem karty są drukowane z USOS. Mamy nadzieję, że Uniwersytet Warszawski będzie odgrywał aktywną rolę w pracach nad nowym projektem rozporządzenia i przyczyni się do powstania przepisów uwzględniających postęp technologiczny.

Podziękowania: Wydział MIM dziękuje Prorektorowi ds. studenckich prof. Markowi Wąsowiczowi i Kierownicze BSS mgr Ewie Kochańskiej za życzliwe wsparcie projektu. Szczególne podziękowania kierujemy do Kierowniczk DAK mgr Lidii Guzek oraz pracownic i Katarzyny Jędrzejewskiej i Mirosławy Patrzykont za pełną zaangażowania współpracę, bez której elektroniczna immatrykulacja nie mogłaby zostać zrealizowana.